

INSTITUCIJSKE POTPORE RAZVOJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJ

Novak, Tomislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:356489>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

TOMISLAV NOVAK, student

**INSTITUCIJSKE POTPORE RAZVOJA EKOLOŠKE
POLJOPRIVREDE U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI**

ZAVRŠNI RAD

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. Dr.sc. Ivka Kvaternjak, v.pred.	- Predsjednica povjerenstva
2. Dr.sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š.	- Mentorica članica povjerenstva
3. Dragutin Kamenjak, dipl.ing., v.pred.	- Član povjerenstva

Križevci, 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet istraživanja.....	1
1.2. Ciljevi istraživanja.....	2
2. PREGLED LITERATURE	3
2.1. Ekološka poljoprivreda	3
2.2. Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje u RH i institucionalna podrška 4	
3. MATERIJAL I METODE.....	8
3.1. Opis postupka	8
3.2. Obrada podataka	8
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	9
4.1. Zadovoljstvo razvitkom ekološke poljoprivredne u Varaždinskoj županiji.....	9
4.2. Mjere potpore za razvoj ekološke poljoprivredne	10
4.3. Mjere za koje su ekološki poljoprivrednici najviše zainteresirani.....	11
4.4. Iskorištenost mjera za razvoj ekološke poljoprivredne.....	12
4.5. Buduće rješavanje uočenih problema u ekološkoj poljoprivredni.....	12
4.6. Procjena povećanja ekološke poljoprivredne u Varaždinskoj županiji do 2020. godine	14
4.7. Spremnost ekoloških poljoprivrednika u povlačenju sredstava iz EU fondova.....	15
4.8. Pokazatelj prodaje ekoloških proizvoda varaždinskih ekoloških proizvođača.....	16
4.9. Pomoć vezana uz organizacija tržišta ekoloških proizvoda	16
4.10. Ulaganja u marketing i prepoznatljivost ekoloških proizvoda	17
4.11. Prepoznatljivost ekoloških poljoprivrednika Varaždinske županije.....	18
4.12. Međuinstitucionalna suradnja	19
4.13. Rješenja za poboljšanje međuinstitucionalne suradnje	20
5. ZAKLJUČAK	21
6. LITERATURA.....	23
7. PRILOG	25

1. UVOD

Ekološka poljoprivreda ili proizvodnja (organska) je poseban sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu, koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstva za zaštitu bilja i životinja, sukladno međunarodno usvojenim normama i načelima.¹

Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj, prema podacima koji su dostupni, ispod je očekivanog i planiranog rasta koji bi prema Akcijskom planu trebao iznositi 8% udjela površina pod ekološkom poljoprivredom u odnosu na ukupne poljoprivredne površine RH do kraja 2016.g.

Podaci Ministarstva poljoprivrede od 2010. g. do 2014.g dostupni su na internet stranici <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>.

Stoga bi upravo kroz podršku različitih institucija i stručnih službi u funkciji razvoja poljoprivrede trebalo educirati, potaknuti i ohrabriti poljoprivredne proizvođače da se počnu baviti ekološkom poljoprivredom odnosno da pređu iz konvencionalne u ekološku poljoprivrednu proizvodnju.

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja rada je institucijska potpora razvoja ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji. Institucije u Varaždinskoj županiji s kojima su za potrebe istraživačkog dijela rada obavljani intervjui su:

- Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo i zaštitu prirode Varaždinske županije,
- Poljoprivredna savjetodavna služba Varaždinske županije,
- Udruga za promicanje ekološke poljoprivrede „Arka“ Varaždin,
- Razvojna agencija Sjever-Dan d.o.o. Varaždin.

Osnovni motiv za odabir teme istraživanja o institucijskim potporama razvoja ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji je bio nedostatak informacija vezanih uz institucije koje bi trebale pružati podršku, objavljivati podatke i pokazatelje stvarnog stanja u

¹ http://pinova.hr/hr_HR/aktualno/ekoloska-poljoprivreda, 25.07.2015.

ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji. Također je uočen i nedostatak informacija koje bi usmjerile poljoprivrednika ka ekološkoj proizvodnji, prednostima i nedostacima kao i problemima na koje mogu naići prilikom odluke da se upuste u ekološku proizvodnju određene poljoprivredne kulture ili uzgoja stoke i peradi.

1.2. Ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja je upoznati institucije i njihove programe za poticanje razvoja ekološke poljoprivrede, podatke o radu, međusobnoj suradnji i novim mogućnostima suradnje.

Također, cilj je bio i prikupljanje podataka o ukupnoj zainteresiranosti poljoprivrednika Varaždinske županije da kroz poticaje ostvare potpore za ekološku proizvodnju kao i procjena faktora koji utječu na njih prilikom odabira ekoloških kultura za proizvodnju, te njihove stavove o načinu na koji se ekološki proizvodi mogu ponuditi potrošačima. Također se kroz rad proučava zakonski okvir i strategija institucija koje proizvođači mogu očekivati prilikom traženja pomoći kod pokretanja ekološke proizvodnje ili unapređenja već postojeće proizvodnje. Dobivene su i informacije o planiranju i razvoju ekološke poljoprivrede u okvirima međusobne suradnje institucija unutar županije.

Stoga se navedeni ciljevi mogu taksativno nabrojiti u nekoliko podciljeva:

- prikupiti podatke o razvoju ekološke poljoprivrede Varaždinske županije,
- prikupiti podatke o potporama ekološke proizvodnje u Varaždinskoj županiji,
- istražiti za koje su potpore poljoprivrednici najzainteresiraniji, odnosno koje su od ponuđenih do sada najviše iskoristili,
- prikupiti podatke o realnom povećanju ekološke proizvodnje,
- istražiti preko udruge ekoloških poljoprivrednih proizvođača vrste proizvodnje i prodajne količine ekoloških proizvoda u Varaždinskoj županiji,
- prikupiti podatke o ostalim vrstama pomoći na koje poljoprivrednici mogu računati od različitih institucija,
- prikupiti informacije o prepoznatljivosti i najprikladnijem načinu prodaje ekoloških proizvoda,
- istražiti međusobnu suradnju analiziranih institucija.

2. PREGLED LITERATURE

2.1. Ekološka poljoprivreda

Mnogi autori bave se područjem ekološke poljoprivrede, pa tako Znaor (1996) ekološku poljoprivredu definira kao koncept poljoprivredne proizvodnje koji je mnogo složeniji i čija bit nije samo u izostavljanju agrokemikalija, već u sveukupnom gospodarenju kojem je to moguće postići. Isti autor naglašava kako je ideal ekogospodarstva gospodarstvo mješovitog tipa, s biljnom i stočnom proizvodnjom, koja je organizirana na način da predstavlja harmoničnu cjelinu koju zadovoljava većinu potreba iz vlastitih izvora te minimalizira „uvoz“ - unos istih sa strane tj. izvan samog gospodarstva. Kisić (2014) ističe kako ekološku poljoprivredu predstavlja poljoprivreda koncipirana tako da štiti tlo, vodu, zrak, biljne i animalne te genetske resurse, nije za okoliš degradirajuća, tehnički je primijenjena, ekonomski opstojna, a socijalno prihvatljiva. Za razliku od konvencionalne poljoprivrede koja se temelji na velikim unosima izvan farme, ekološka poljoprivreda propagira što manji unos izvan farme. Zato neki znanstvenici za ekološku poljoprivredu kažu da predstavlja brak između ekologije i poljoprivrede.

Svrha ekološke proizvodnje je zaštita zdravlja i života ljudi, zaštita prirode i okoliša te zaštita potrošača. Navedeni je način poljoprivredne proizvodnje definiran i određen od strane Međunarodnog udruženja za razvoj organske poljoprivrede² te prihvaćen u programima Organizacije Ujedinjenih naroda i Vijeća Europske unije³.

Čuka (2003) naglašava kako je noviji napredak ekološke poljoprivrede omogućio, prije svega, aktivno uključivanje državnih institucija u njezin razvoj te ističe kako su najveće promjene zabilježene su u posljednjem desetljeću 20. stoljeća u zemljama EU te u Australiji i SAD-u. *Jasno je da je ovakav trend pozitivnog razvoja rezultat nepovoljnog utjecaja snažne, nekontrolirane industrijalizacije i tzv. "zelene revolucije" tj. razvoja konvencionalne poljoprivrede u razvijenim zemljama svijeta u drugoj polovici 20. stoljeća. Tek kad je ugrožena i djelomično istrijebljena prirodna flora i fauna, a time i poremećena biološka ravnoteža, javlja se i spoznaja o važnosti razvoja ekologije općenito, ali i ekološke poljoprivrede.*

U Vodiču kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju u Osječko-baranjskoj županiji istaknuto je da je ekološka poljoprivreda bila poznata nekim domaćim proizvođačima i desetak godina prije objavljivanja *Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i*

² International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM)

³ <http://www.poslovniforum.hr/poljoprivreda/eko.asp>, 25.07.2015

prehrambenih proizvoda (NN 12/01), međutim i danas se može reći da je Republika Hrvatska (RH) jedna od doista rijetkih zemalja svijeta koja, s obzirom na svoj potencijal, nije ni približno prepoznala važnost njezinog razvoja.

Zakonski okviri za poticajni razvoj u RH postoje i uređeni su Zakonom o poljoprivredi (Narodne novine br. 30/15) i Pravilnik o ekološkoj proizvodnji (narodne novine br. 86/13) i propisima europske unije: Uredba vijeća (ez) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (sl 1 189, 20.7.2007), Uredba komisije (ez) br. 889/2008 od 5.rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu uredbe vijeća (ez) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda u pogledu ekološke proizvodnje, označavanja i stručne kontrole (sl 1 250, 18. 9. 2008.) / pročišćeni tekst s 01. siječnjem 2015. I Uredba komisije (ez) br. 1235/2008 od 8. prosinca 2008. o detaljnim pravilima za provedbu uredbe vijeća (ez) br. 834/2007 s obzirom na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja / pročišćeni tekst s 01. siječnjem 2015.

Ministarstvo poljoprivrede izdalo je brošuru Program ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014-2020. u kojoj obrađene popularne IAKS (Integrirani administrativni i kontrolni sustav) Mjere EU ruralnog razvoja RH koje sredstva crpe iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR). Tako Mjera 11 – Ekološki uzgoj – obuhvaća dva direktna plaćanja prvo za prijelaz na ekološke poljoprivredne prakse i metode i drugo za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksi i metoda. Visine potpora su određena prema skupini usjeva i to za: ornice, povrće, višegodišnje nasade (vinograd ili voćnjak) i trajni travnjaci (livada, pašnjak ili krški pašnjak). Popore mogu koristiti svi aktivni poljoprivrednici ili grupe poljoprivrednika koji su upisani u Upisnik poljoprivrednika i koriste zemljište upisno u ARKOD s ciljem povećanja površina pod ekološkom proizvodnjom u RH.

2.2. Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje u RH i institucionalna podrška

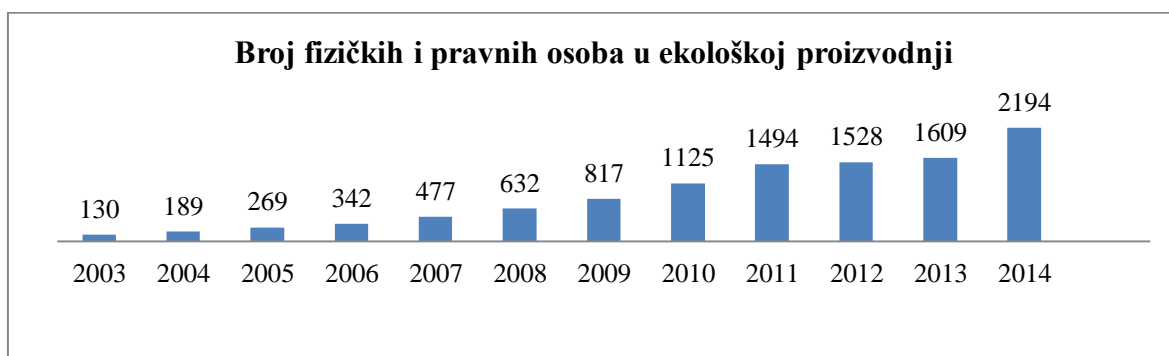
Ministarstvo poljoprivrede donijelo je 2011. godine *Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.-2016. godine*, kojemu je cilj potaknuti razvoj ekološke poljoprivrede. Osnovni je cilj povećanje udjela površina pod ekološkom poljoprivredom u ukupnim poljoprivrednim površinama u Hrvatskoj do 2016. godine na 8%. Akcijski plan stvara preduvjete stvarnog integriranja hrvatske poljoprivrede u tržišne kanale Europske unije. Stoga je sačinjen i na temelju smjernica Vijeća Europske unije koje su objavljene 2004. godine pod nazivom *Europski akcijski plan za ekološku poljoprivredu i proizvodnju hrane*.

Prema navedenom akcijskom planu projekcija razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj predviđa da bi krajem 2016. godine u Hrvatskoj bi trebalo biti registrirano oko pet tisuća (5.000) ekoloških proizvođača koji bi proizvođili blizu devedeset tisuća (90.000) ha površina pod ekološkom poljoprivredom.

Osnivanjem i djelovanjem različitih tijela unutar državne uprave i ministarstava uspostavljen je institucionalni okvir razvoja ekološke poljoprivrede RH kroz djelovanje sljedećih državnih tijela uprave i resornog ministarstava:

- Odjel ekološke i integrirane poljoprivrede pri Upravi za ruralni razvoj,
- Upravna direkcija Sapard/Ipard programa,
- Povjerenstvo za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, ovlašćivanjem i akreditacijom nadzornih i certifikacijskih tijela,
- Odjel za integriranu i ekološku proizvodnju, ranije Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu, a sada Hrvatske poljoprivredne komore,
- Poljoprivredne inspekcije za ekološku proizvodnju te
- Uvrštavanje ekološke poljoprivrede u sustav novčane potpore⁴.

Županije, gradovi i općine kroz proračune osiguravaju sredstava za direktne potpore sufinanciranja troškova nadzora u ekološkoj i integriranoj proizvodnji koje provode putem Javnih poziva te dodjeljuju jednokratna financijska sredstava radi poticanja i promicanja integrirane i ekološke poljoprivredne proizvodnje na području pojedine uprave⁵. Prema istraživanjima Kisić (2014) vidljivo je da je najmanje površina u ekološkoj poljoprivredi u analiziranoj Varaždinskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji, samo oko 2% ukupnih površina.

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

⁴ Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2016. godine, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.

⁵ <http://www.varazdin.hr/natjecaji>

Udio ekoloških površina u odnosu na ukupno korišteno poljoprivredno zemljište

GODINA	UKUPNO KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE ha	EKOLOŠKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA ha	UDIO EKOLOŠKE U UKUPNO KORIŠTENOM POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU %
2010	1.300.000,00	23.282,37	1,80
2011	1.300.000,00	32.035,80	2,46
2012	1.300.000,00	31.903,59	2,45
2013	1.300.000,00	40.576,00	3,12
2014	1.240.452,00	50.054,22	4,03

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

2.3. Tržište ekoloških proizvoda

Istraživanja pokazuju da manje od 50% kupaca razlikuju ekološke proizvode od drugih proizvoda na tržištu (Brčić-Stipčević, Petljak, 2011.). No, potražnja za eko-proizvodima u zapadnoj Europi je u znatnom porastu, u čemu Republika Hrvatska može vidjeti i najveću konkurentnu prednost u kontekstu EU, jer ima neophodne resurse za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda - čistu vodu, nezagađen zrak i plodno tlo⁶.

Kao jedno od bitnijih tržišta ekoloških proizvoda naglašava se i turističko tržište. Kušen (2003) istražuje interakciju između ekološke poljoprivrede i hrvatskog turizma kroz prikaz uloge hrane u turizmu, prehrambene zahtjeve „novog turizma“⁷, dinamiku uvođenja organsko-biološke proizvedene hrane u hrvatsku turističku ponudu te njihov pozitivni utjecaj na razvoj hrvatskog ruralnog prostora. Tradicionalni proizvodi su redovito proizvodi vrhunske kvalitete, odnosno dodane vrijednosti, kako zbog bolje kakvoće sirovine, tako i zbog korištenja posebnih tehnoloških postupaka (Vincek, Koren Friščić, 2014.⁸). Sandukčić i sur. (2003) ističu da na turističkom tržištu postoji interes za ovakvom hranom, no nedostaje organiziranost, a veliki problem je i nedostatak sluha lokalnih vlasti. Grola (2003) ocjenjuje kao najefikasnijim čimbenikom organiziranja eko-proizvodnje zadrugu, koja bi trebala obavljati sljedeće funkcije:

⁶ Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2016. godine, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.

⁷ „Novi turizam“ predstavlja suprotnost „masovnom turizmu“ u kojem turisti nisu imali ni materijalnih mogućnosti a niti potrebe da tijekom turističkog boravka osiguraju „zdraviju prehranu“.

⁸ Autori ističu kako stanovnici Varaždinske županije čuvaju dugogodišnju tradiciju proizvodnje domaćih jela i uzgoja autohtonih životinja ovog kraja, među kojima se ističe varaždinsko zelje, varaždinsko bučino ulje, ludbreški rozetlin (cvijeće), zagorski puran, kokoš Hrvatica, siva pčela, varaždinski klipić, trnovečka makovnjača, kućanski koščičjak (heljda).

- organizacija proizvodnje – repromaterijali, mehanizacije, kreditiranje;
- organizacija certificiranja – povećanje efikasnosti i smanjenje troškova;
- organizacija prerade – finalizacija proizvoda u malim pogonima;
- organizacija plasmana – kroz turizam i specijalizirane trgovine, odnosno tržnice.

Ekološki proizvodi u pravilu imaju visoke cijene, neupitne su kvalitete ali često manjkavog dizajna ambalaže koji nije u skladu s cjenovnom kategorijom kojoj ti proizvodi teže. Eko-proizvodi nemaju dovoljno distribucijskih kanala rijetko se mogu naći u supermarketima koji su jedan od najvažnijih distributivnih kanala kod nas što proizvod čini nedostupnim potrošaču. Stoga je prijeko potrebno omogućiti da ti proizvodi uđu u domaće kanale prodaje, kako u trgovine mješovite robe ili samo prehrane (Rengel, 2013.).

Lay (2003) kao osnovne zapreke razvoju ekološke poljoprivrede vidi u nekoliko aspekata:

- Političkom – hrvatske političke upravljačke strukture uglavnom ne (pre)poznaju održive razvojne solucije poput ekološke poljoprivrede,
- Organizacijskom – socijalni akteri kojima je razvoj i prakticiranje ekološke poljoprivrede interes nisu međusobno umreženi i nije stvorena situacija u kojoj se oni sinergijski pomažu,
- Zakonodavnom – Zakon o ekološkoj proizvodnji artikuliran je nakon višemjesečne agilne samoinicijative i rada grupe ljudi, nakon njegovo donošenja,
- Obrazovnom – nema dovoljno ekološke poljoprivrede u predmetima zastupljenim u srednjim poljoprivrednim školama i fakultetima. Vaninstitucionalno obrazovanje za ekološku poljoprivredu provode uglavnom udruge (uvozom znanja iz inozemstva ili autonomno – iz iskustva).

3. MATERIJAL I METODE

Istraživanje je provedeno metodom intervjua (prilog 1) uz prethodni dogovor s osobama koje zastupaju ili predstavljaju institucije obrađene u istraživanju, a to su:

- pročelnik Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo i zaštitu prirode Varaždinske županije,
- stručna savjetnica Poljoprivredne savjetodavne službe Varaždinske županije,
- zastupnica Udruge za promicanje ekološke poljoprivrede „Arka“ Varaždin i
- predsjednik uprave Razvojne agencije Sjever-Dan d.o.o.

Ispitanici su odgovarali na pitanja sa svrhom da se dobije uvid u stav institucija i institucijske podrške razvoja ekološke poljoprivrede Varaždinske županije.

3.1. Opis postupka

Pitanja za intervju su prethodno prilagođena za svaku instituciju. Ponuđena su pitanja s višestrukim izborom broječanog odgovora u smislu ocjene, višestrukim izborom zadanog odgovora, no većina je pitanja zahtijevala slobodne odgovore ispitanika.

Intervju se sastojao od petnaest pitanja na koja su slobodnom formom davani odgovori koji su snimani i transkribirani te slani na potvrdu autorizacije. Istraživanje je provedeno u lipnju 2015. godine.

3.2. Obrada podataka

Kod obrade podataka korištene su metode analize i sinteze, indukcije i dedukcije, kompilacije i komparacije. Analizom odgovora došlo se do komparativnih podataka o razvoju, potpori, suradnji, problemima, poticajima, prepoznatljivosti i institucionalnoj podršci, ocjeni vlastitog rada kao i ocjeni međusobne suradnje.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja biti će prikazani kroz opisnu analizu odgovora na postavljena pitanja kroz trinaest podpoglavlja. Kod odgovora s višestrukim izborom broječanog odgovora u smislu ocjene, pitanja su obrađena opisno i grafički.

4.1. Zadovoljstvo razvitkom ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji

Prvo postavljeno pitanje, upućeno svim ispitanicima glasilo je: „Koliko su zadovoljni razvitkom ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji?“, pri čemu su ispitanici mogli svoje komentare na to pitanje predložiti ocjenom od 1 do 5. Uspoređujući četiri dobivena odgovora može se utvrditi da su institucije prosječno zadovoljne razvitkom ekološke poljoprivrede u analiziranoj županiji s obzirom da su razvoj ekološke poljoprivrede ocijenili srednjom ocjenom tri. Obrazloženja broječanog odgovora su sljedeća:

- Županija nije zadovoljna sa sadašnjim stanjem te smatra da je ekološka poljoprivreda te poljoprivredna proizvodnja općenito u silaznom toku.

- U poljoprivrednoj savjetodavnoj službi djelomično su zadovoljni sadašnjim stanjem, ali smatraju kako će trend ekološke poljoprivrede napredovati te će se time rang proizvodnje pojedinih ekoloških proizvoda povećati posebice onih koje će se kroz mjere poticati.

- Ekološka udruga smatra da bi ekološku poljoprivredu trebalo njegovati, ali je sramotno da se često Varaždinska županija nalazi na dnu ljestvice zbog neoriginalnosti usprkos značajnim i raznolikim mogućnostima.

- Razvojna agencija također smatra da je ekološka poljoprivreda u silaznom toku. *Prema navedenom, mišljenju sam da srednja broječana ocjena tri nije potkrijepljena i ne podudara se s obrazloženjima te bi na temelju toga ocjena trebala biti niža. Davanjem srednje ocjene može se iščitati i nekakvo prividno slaganje sa svime što je do sada poduzeto, ali istovremeno i nezadovoljstvo s obzirom na mogućnosti. Smatram kako se i njihova razmišljanja razilaze jer se svaka od institucija bavi samo jednim dijelom problema i ne sagledavaju problem u cjelini, već ih donose s njihove strane gledišta. Stoga donosim zaključak da bi za razvoj i napredak ekološkog načina proizvodnje biljaka i uzgoja životinja institucije trebale nastupati ujedinjeno i sustavno zajedničkim akcijama i projektima kojima bi cilj bio potaknuti proizvođače da se odluče za ekološki način proizvodnje u Republici Hrvatskoj pa tako i u Varaždinskoj županiji.*

4.2. Mjere potpore za razvoj ekološke poljoprivrede

Drugo pitanje odnosilo se na mjere potpore za razvoj ekološke poljoprivrede koje analizirane institucije provode u okviru svoje djelatnosti.

U Odjelu za poljoprivredu Varaždinske županije istaknuto je kako se zadnjih deset godina provode mjere u svim segmentima poljoprivrede pa tako i u ekološkoj poljoprivredi. Direktnom mjerom koja se odnosi na ekološke proizvođače sufinancira se ekološki nadzor za stjecanje certifikata. Certifikat se stječe tako da je ekološki proizvođač u sustavu tri godine, a u tom procesu sudjeluje nadzorno tijelo koje ekološku poljoprivrednu proizvodnju kontrolira i vrednuje. Cijena nadzora godišnje je otprilike 3.000,00 – 5.000,00 kuna i ako proizvođač nakon tri godine zadovolji sve uvjete, županija u potpunosti vraća uloženi iznos na način da se za trošak pravda ispostavljenim računom i potvrdom za uslugu.

Savjetodavna služba provodi projekte razvoja ekološke poljoprivrede te je trenutno u završnoj fazi mjera ekološkog uzgoja „Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020.“, kojeg realizira preko Ministarstva poljoprivrede. Cilj je savjetodavne službe provoditi program koji pomaže ekološkim poljoprivrednicima savjetovanjem pri prijavama na projekte ruralnog razvoja.

Ekološka udruga ne daje nikakve financijske potpore, ali smatraju da je potpora važnija u smislu popularizacije ekološke poljoprivrede i edukacije ekoloških poljoprivrednika. U edukativnom smislu organizirali⁹ su kroz proteklo desetogodišnje razdoblje niz prezentacija o plodoredu, dobroj poljoprivrednoj praksi, dobrim i lošim iskustvima u biljnoj proizvodnji posebice u povrćarstvu.

Razvojna agencija ne daje u okviru svoje djelatnosti nikakve konkretne mjere u svrhu razvoja ekološke poljoprivrede, njihova se potpora sastoji od upućivanja zainteresiranih u mjere ruralnog razvoja i savjetovanje kod izrade projektne dokumentacije.

Uspoređujući odgovore zaključujem da institucije rade isključivo na provedbi mjera Ministarstva poljoprivrede prema „Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014 – 2020.“ te ukoliko pri navedenom uoče nedostatke nisu u mogućnosti provesti poboljšanja s obzirom da su mjere propisane i centralizirane od strane Ministarstva poljoprivrede.

⁹ Organizirali su predavanja renomiranih ekoloških proizvođača kao što su Željko Mavrović i Bernarda Orehovec i koristili njihov renome radi popularizacije ekološke proizvodnje.

4.3. Mjere za koje su ekološki poljoprivrednici najviše zainteresirani

Varaždinska županija ima samo mjeru sufinanciranja ekološkog nadzora koja se tiče direktno poljoprivrednih proizvođača, a druge mjere koje su indirektno vezane uz ekološke poljoprivrednike su nastupi na sajmovima, izrada promotivnih materijala, edukacija iz područja ekološke poljoprivrede. U Odjelu za poljoprivredu županije smatraju kako se ne može reći da je zainteresiranost za neku mjeru više ili manje izražena. Uglavnom, svi ekološki proizvođači koji su evidentirani na području Varaždinske županije koriste najviše mjeru povrata sredstava za nadzor te im se nudi mogućnost sudjelovanja na sajmovima gdje županija sufinancira klupe ili štandove i putne troškove koje nude kao indirektnu pomoć.

U poljoprivrednoj savjetodavnoj službi tvrde kako su ekološki proizvođači ponajviše zainteresirani za savjete vezane uz ekološko povrćarstvo i voćarstvo u smislu dobre poljoprivredne prakse.

Ekološki poljoprivrednici korisnici Mjere 11/1 tijekom prvih osamnaest mjeseci obaveznog petogodišnje razdoblja završiti izobrazbu vezano uz mjeru Ekološki uzgoj u trajanju od minimalno 18 sati. Svake sljedeće godine korisnik je dužan završiti izobrazbu ili koristiti individualno savjetovanje ili sudjelovati u demonstracijskoj aktivnosti u trajanju od minimalno 6 sati godišnje vezano uz navedenu mjeru odnosno Mjere 11/2 završiti izobrazbu ili koristiti individualno savjetovanje ili sudjelovati u demonstracijskoj aktivnosti vezano uz mjeru Ekološki uzgoj u trajanju od minimalno 6 sati godišnje.

Ekološka udruga smatra kako su ekološki proizvođači uglavnom zainteresirani za plasman ekoloških proizvoda i marketing na temelju razgovora sa svojim članovima.

U razvojnoj agenciji kažu da se proizvođači najviše interesiraju za projekte ekološke proizvodnje voća i povrća i uglavnom su to manji proizvođači koji imaju manje količine proizvoda. Stoga im je plasman istih na ekološke police u većim trgovačkim lancima skoro nemoguć, pa najčešće svoje proizvode plasiraju putem tri kanala; prodaje na vlastitom ekološkom gospodarstvu, prodaja na tržnici i opskrbe bio dućana koji imaju manje količinske potrebe.

Analizom odgovora dolazim do zaključka da ekološki proizvođači većinom koriste ponuđene mjere od strane analiziranih institucija te bi vjerojatno koristili i druge mjere kada bi ih institucije osmislile i ponudile u okviru svojih mogućnosti. Ono što se pokazalo kao nedostatna mjera koju bi trebalo osmisliti je potreba za organizacijom tržišta radi olakšanog plasmana proizvoda, odnosno mjere potpore za samu prodaju kroz marketinšku potporu radi što boljeg plasmana na području županije i šire. Isto tako se može zaključiti

da poljoprivrednici Varaždinske županije procjenjuju da je ekološka proizvodnja voća i povrća isplativija, odnosno da su za neke druge poljoprivredne proizvode manje zainteresirani.

4.4. Iskorištenost mjera za razvoj ekološke poljoprivrede

Na pitanje jesu li ekološki poljoprivrednici iskoristili sve ponuđene mjere potpore vezane za razvoj ekološke poljoprivrede, Odjel za poljoprivredu u Varaždinskoj županiji ističe kako poljoprivrednici koriste maksimalno ponuđene mjere te su svi koji su prijavljeni za poticaje dobili traženu financijsku pomoć. Svi ekološki poljoprivrednici koriste mjeru sufinanciranja ekološkog nadzora.

Poljoprivredna savjetodavna služba ne raspisuje poticajne mjere za ekološku poljoprivredu, nego kroz savjetodavnu pomoć po propisanim mjerama Ministarstva poljoprivrede pomaže pri izradi zahtjeva za projekte te se bavi praćenjem provedba mjera na terenu kod poljoprivrednika koji iskažu interes.

Ekološka udruga tvrdi kako ekološki poljoprivrednici dobivaju nešto veću potporu od Ministarstva poljoprivrede, a od Varaždinske županije prvenstveno pomoć za ekološki nadzor proizvodnje. Zaključuje kako ekološki poljoprivrednici koriste ili pokušavaju koristiti sve potpore koje je moguće ostvariti.

U razvojnoj agenciji primjećuju da su postojeći ekološki poljoprivrednici uglavnom nezainteresirani te ne dolaze po pomoć koju im može pružiti razvojna agencija u smislu razvoja i pripreme projekata. Zanimanje za ovu granu poljoprivrede dolazi od strane ljudi koji bi se željeli baviti ekološkom poljoprivredom i ako pri dolasku iznesu dovoljno dobre argumente, razvojna agencija će im pomoći napraviti ekološki projekt

Institucije potvrđuju da poljoprivredni proizvođači koriste mjere u obliku financijske i savjetodavne potpore u potpunosti. Ističe se i dalje problem centralizacije i kanaliziranja svih potpora kroz projekte Ministarstva poljoprivrede. Varaždinska županija financira nadzor za dobivanje ekoloških certifikata, a ostale institucije pružaju edukativnu i savjetodavnu potporu bez mogućnosti iznalaženja financijskih ili drugih načina sufinanciranja koje bi potaknulo veću proizvodnju te kreiranja novih mjera u skladu s potrebama ekoloških poljoprivrednika u okviru svojih djelatnosti.

4.5. Buduće rješavanje uočenih problema u ekološkoj poljoprivredi

Na pitanje o rješavanju problema u budućnosti u ekološkoj poljoprivredi, Odjel za poljoprivredu Varaždinske županije smatra kako je najveći problem tržište. Međutim, s

druge strane problem predstavlja i kupovna moć. Potrošači trenutno nisu u mogućnosti cjenovno više platiti ekološki proizvod u odnosu na konvencionalno proizveden, pa su cijene između ekološkog i konvencionalnog povrća vrlo slične. Gledajući dugoročno, na županijskoj razini smatraju kako će se situacija vjerojatno popraviti u smislu da će se povećati svijest potrošača o konzumiranju lokalno proizvedenih ekoloških proizvoda, čime bi se stimulirala i potaknula ekološka proizvodnja Varaždinske županije. Osim svijesti potrošača i veća kupovna moć trebali bi osigurati da se ekološki proizvodi prodaju više i po većoj cijeni. Varaždinska županija pomaže kroz osmišljene mjere financijske pomoći kod organiziranog izlaganja ekoloških proizvoda na sajmovima radi popularizacije i poticanja kupaca na kupnju ekoloških proizvoda (financiraju klupe, štandove, troškove prijevoza za odlazak na sajmove). U budućnosti nastojati će potaknuti ekološke proizvođače na udruživanje radi lakšeg financiranja zajedničkog programa promocije. Isto tako potaknuti će inicijativu za pokretanje ekološke tržnice u Varaždinskoj županiji, za početak u sklopu postojeće varaždinske tržnice i drugih tržnica u gradovima Varaždinske županije programom organiziranja posebnih dijelova tržnice na kojima bi se prodavali isključivo ekološki proizvedeni proizvodi, a tijekom godine i na centralnom gradskim trgovima. Varaždinska županija spremna je tehnički i materijalno podržati i sve druge programe npr. prigodne prodaje na štandovima u posjećenijim mjestima i lokacijama Varaždinske županije.

Savjetodavna će služba u budućnosti riješiti uočene problem prvenstveno edukacijom samih djelatnika savjetodavne službe te njihovom prilagodnom novim trendovima u ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji. Na taj način će moći bolje i kvalitetnije provoditi edukacije poljoprivrednim proizvođačima u cilju veće proizvodnje i bolje kvalitete ekoloških proizvoda.

Ekološka udruga teži da se što više održi tradicionalnost u smislu proizvodnje „domaćih lokalnih proizvoda“. Ističu da će i nadalje biti pobornici potrošnje lokalnih proizvoda na lokalnom tržištu te će poticati svijest potrošača o konzumaciji sezonskih proizvoda. Smatraju da su ekološki proizvodi nutritivno zdraviji i od konvencionalnog proizvoda te će na sve navedeno pokušati utjecati kroz svoje djelovanje u lokalnim medijima, sajmovima, manifestacijama te drugim aktivnostima u okviru djelovanja udruge.

Razvojna agencija može pomoći na način da ljude usmjerava u ekološku poljoprivredu, ali da bi to bilo lakše ostvarivo treba postojati veće tržište na koje će se plasirati proizvod nakon proizvodnje. Stoga Razvojna agencija razmišlja o usmjeravanju poljoprivrednika na preradu ekoloških proizvoda u sokove, ulje, kompote i slično kako bi se proizveli

proizvodi s većom dodanom vrijednošću te kako bi se povećala isplativost ekološkog načina proizvodnje.

Kod ovog pitanja svaka institucija ima različiti zaključak te obrazlažu koji bi segment u budućnosti trebalo riješiti da bi se ekološka poljoprivreda unaprijedila i da bi bilo više ekoloških proizvođača koji bi se bavili i ostvarivali prihod u toj grani poljoprivrede. Kada bi se primijenila sva predložena rješenja (razvoj tržišta, educiranje proizvođača, usmjeravanje proizvodnje na uzgoj lokalnih proizvoda i usmjeravanje poljoprivrednika na preradu proizvoda) sigurno bi došlo do unaprjeđenja, a time bi se ostvario dohodovni cilj ekoloških proizvođača. Svakako je potrebno povezivanje županijske i općinske razine djelovanja radi što jednostavnijeg i lakšeg povezivanja ekoloških proizvođača i kupaca ekoloških proizvoda.

4.6. Procjena povećanja ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji do 2020. godine

Županijski odjel za poljoprivredu smatra da će se nastaviti trend zadnjih deset godina, odnosno da će se i nadalje godišnje registrirati jedno ili dva obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) koje će se baviti isključivo ekološkom poljoprivredom. Prije nekoliko godina bilo je šesnaest ekoloških gospodarstava, a danas ih je dvadeset i pet u cijeloj Varaždinskoj županiji. Što se tiče površine poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom u Županijskom odjelu za poljoprivredu predviđaju povećanje na 120-150 ha do 2020. godine pod ekološkim nadzorom u Varaždinskoj županiji¹⁰.

Poljoprivredna savjetodavna služba smatra da se do 2020. godine neće znatno povećavati broj ekoloških proizvođača, ali ne barataju broječanim niti bilo kakvim drugim pokazateljima kojima bi argumentirali ovu izjavu. Koriste podatke Ministarstva poljoprivrede na razini Republike Hrvatske.

Ekološka udruga smatra da neće doći do znatnog povećanja, uz napomenu da razlog leži u neiskustvu mladih ljudi, a i zasićenosti sadašnjih proizvođača da se bave ekološkom poljoprivredom.

Razvojna agencija misli da neće doći do povećanja broja ekoloških proizvođača te samim time i površine pod ekološkom poljoprivredom. Navedeno potkrepljuje činjenicom da je evidentno da se Republika Hrvatska nalazi na vrhu ljestvice prema indeksu napretka (pa tako i u Varaždinskoj županiji), dok se globalno nalazimo pri samom dnu.

¹⁰ U Varaždinskoj županiji je pod ekološkim nadzorom 127,8 ha (prema evidenciji Varaždinske županije).

Prema analizi odgovora, općenito institucije smatraju da do 2020. godine u Varaždinskoj županiji neće doći do znatnog porasta ekološke poljoprivrede. Možda razlog leži u tome što ljudi smatraju da je ekološkoj poljoprivredi teže ostvariti zaradu i zato se okreću konvencionalnom tipu poljoprivredne proizvodnje. U Varaždinskoj županiji je registrirano 25 ekoloških poljoprivrednih proizvođača, a plan je doći do brojke 40 i otprilike 150 ha površine pod ekološkom proizvodnjom. Uočavam da sve institucije nisu baš informirane o vrstama i količinama kao i zastupljenosti površina pod ekološkom proizvodnjom u Varaždinskoj županiji. Sve institucije smatraju da neće doći do izraženijeg ili znatnijeg povećanja kako u broju ekoloških poljoprivrednih proizvođača tako i površina pod ekološkom proizvodnjom, što i nije iznenađujuće s obzirom na sve pobrojane poteškoće kao i nedostatke unutar institucijskih potpora.

4.7. Spremnost ekoloških poljoprivrednika u povlačenju sredstava iz EU fondova

Na pitanje jesu li ekološki poljoprivrednici spremni povući sredstva iz EU fondova, Županijski odjel za poljoprivredu smatra da je osnovni problem ekološke poljoprivredne proizvodnje, kao i poljoprivredne proizvodnje općenito, nemogućnost ostvarivanja financijskih sredstava. Za sve je poticaje kroz sufinanciranje fondova EU potrebno osigurati ukupna sredstva investicije, a tada preko EU natječaja tražiti povrat. Poslovne banke rigorozno procjenjuju kako ekološke tako i konvencionalne poljoprivredne proizvođače, a najčešće se događa da kreditne linije koje se nude nisu prihvatljive za poljoprivrednike. Varaždinska županija pruža pomoć kroz edukacije. U sklopu Varaždinske županije postoji Agencija za razvoj „AZRA“, kojoj je osnovna djelatnost fondovi u Hrvatskoj ili Europi, te su spremni odraditi projekte za prijavu na EU fondove.

Poljoprivredna savjetodavna služba smatra da ekološki poljoprivrednici nisu spremni povući novac iz EU fondova samostalno.

Ekološka udruga smatra da ekološki poljoprivrednici nisu spremni za EU fondove jer da bi dobili sredstva iz EU fondova ekološki proizvođači moraju imati plan proizvodnje koji oni uglavnom zanemaruju.

Razvojna agencija navodi da u pravilu ekološki poljoprivrednici nisu spremni povući sredstva iz EU fondova, ali im je razvojna agencija spremna pomoći kako i pod koji uvjetima moraju napraviti projekte da bi povukli sredstva iz EU fondova. Najveći je problem u dokumentaciji koju ekološki poljoprivrednik mora imati da bi ostvario uvjete natječaja za sredstva iz EU fondova.

Sve analizirane institucije su se usuglasile da je ekološki poljoprivrednik zaista u lošem položaju u odnosu na mogućnost apliciranja i dobivanja financijskih sredstava iz fondova EU. Razlozi su, u financijskom smislu, u iznalaženju ukupnih sredstava investicije zbog rigoroznih uvjeta koje im postavljaju banke; u organizacijskom smislu u nepostojanju plana proizvodnje kao ni planova razvoja; u edukacijskom smislu u poljoprivrednicima koji ne znaju pisati projekte i prikupiti potrebnu dokumentaciju za prijave na natječaje EU.

4.8. Pokazatelj prodaje ekoloških proizvoda varaždinskih ekoloških proizvođača

Na pitanje imaju li institucije tržišni ili prodajni pokazatelj ekoloških proizvoda, Županijski odjel za poljoprivredu odgovara da imaju popis od 25 ekoloških proizvođača s podacima o količinama obradivih površina u hektarima i popisom kultura, a informacije o snalaženju ekoloških poljoprivrednika na tržištu ne posjeduju.

Poljoprivredna savjetodavna služba smatra da se bilježi samo blagi rast ekoloških proizvođača, pa tako i proizvoda, ali ne raspolažu s traženim podacima.

Ekološka udruga ima pokazatelje prodaje ekoloških proizvoda svojih članova koji ukazuju da se kapaciteti proizvodnje ne proširuju, ali ni ne smanjuju. Udruga proizvodi male količine ekoloških proizvoda kao što su kupina, malina, borovnica, lješnjak i gljive i ukazuju na to da bi trebalo raditi preradevine jer se konačnim proizvodom (sok, džem, pekmezi, kupinovo vino) lakše dođe do tržišta.

Razvojna agencija nema pokazatelj napretka ekološke poljoprivrede, a nije ni upoznata gdje se može doći do takvih podataka ako bi im zatrebali.

Institucije nemaju tržišne i prodajne pokazatelje ekoloških proizvoda u Varaždinskoj županiji, kao temelj za buduće kreiranje mjera tržišne politike ekoloških proizvoda u Varaždinskoj županiji. Do sada nije napravljena analiza koju bi proizvođači mogli koristiti kod izrade planova u proizvodnji, plasmanu i prodaji proizvoda.

4.9. Pomoć vezana uz organizacija tržišta ekoloških proizvoda

Na pitanje kako je organizirano tržište ekoloških proizvoda i kakvu pomoć mogu očekivati od institucija, Županijski odjel za poljoprivredu odgovara da pomaže na način da ne zapostavlja ekološke proizvođače te intenzivno surađuje s njima (rade različite promocije, šalju ekološke proizvođače na sajmove i pri tom pokrivaju troškove kotizacija, a ako žele prodavati na kućnom pragu surađuju u marketingu tiskanjem promotivnih materijala).

Poljoprivredna savjetodavna služba može pomoći samo edukacijom iz područja ekološke proizvodnje i obilaskom terena.

Ekološka udruga pomaže na način da daje savjete i nove ideje sadašnjim i budućim ekološkim proizvođačima i pokušava ih educirati o uzgoju različitih kultura biljaka te kako vršiti njegu biljka i slično. Članovi udruge proizvode manje količine ekoloških proizvoda te svoje članove potiču na to da bi trebalo raditi prerađevine jer se konačnim proizvodom (sok, džem, pekmezi, kupinovo vino) lakše dođe do tržišta.

Razvojna agencija radi ciljana edukacijska predavanja o mjerama ruralnoga razvoja koje se odnose i na ekološku poljoprivredu

Tržištu ekoloških proizvoda sve ispitane institucije pružaju pomoć u onome segmentu u kojem raspolažu pojedinim resursima, bilo financijskim, marketinškim ili edukacijskim. Pri tome nema organiziranih otkupa ekoloških proizvoda i distribucije u skupnim i većim količinama na tržište. Pomoć se usmjerava na individualne proizvodnje i na manje količine proizvedenih proizvoda te prodaju kroz posebne tematske sajmove i prodaju na kućnom pragu što znači da potiču ekološke proizvođače da dođu sami do kupaca.

4.10. Ulaganja u marketing i prepoznatljivost ekoloških proizvoda

Na pitanje ulaže li se u marketing i prepoznatljivost ekoloških poljoprivrednih proizvođača u Varaždinskoj županiji, Županijski odjel za poljoprivredu pomaže na način da tiskaju i rade brošure, organiziraju edukacije te promoviraju putem medija lokalne i ekološke proizvode.

Poljoprivredna savjetodavna služba u Varaždinskoj županiji u okviru djelatnosti ne pomaže u marketingu poljoprivrednih proizvođača, već su oni usmjereni na jedinice lokalne samouprave koje svojim projektima potiču plasman ekoloških poljoprivrednih proizvoda (organizacija sajmovi i manifestacija gdje se promovira i prodaje ekološka hrana).

Ekološka udruga u Varaždinskoj županiji tvrdi da ekološki proizvođači nisu baš prepoznatljivi jer zastupljenost proizvođača ekoloških proizvoda u Varaždinskoj županiji nije izražena. Ekološki poljoprivrednici su slabo prepoznatljivi jer nisu u mogućnosti ulagati znatnija sredstva u samopromociju i marketing zbog slabe financijske potpore. Ekološka udruga pomaže svojim članovima u radu na samopromociji i prepoznatljivosti kroz pomoć u organiziranom odlasku i izlaganjima proizvoda na tematskim sajmovima unutar šire regije (Zagreb, Ivanić Grad).

Razvojna agencija smatra da ekološki proizvođači iz Varaždinske županije još uvijek nisu prepoznatljivi.

Sve institucije smatraju da ekološki proizvođači iz Varaždinske županije nisu prepoznatljivi ili dovoljno prepoznatljivi na tržištu, djelomično zbog slabo razvijenih financijskih, marketinških i promocijskih potpora. To dovodi do zaključka da ekološki poljoprivrednik mora individualno nastupati na tržištu i probijati se u prepoznatljivosti svojih proizvoda isključivo kvalitetom. Sve institucije pokušavaju različitim metodama pojačati prepoznatljivost i marketing svojih ekoloških proizvođača. Jedna institucija zaključuje da ekološki poljoprivrednici nisu prepoznatljivi jer ekološka poljoprivreda nije saživljela s ljudima u Varaždinskoj županiji.

4.11. Prepoznatljivost ekoloških poljoprivrednika Varaždinske županije

Odjel za poljoprivredu Varaždinske županije smatra da ekološki poljoprivrednici nisu dovoljno prepoznatljivi i da županija trenutno ne potiče toliko prepoznatljivost koliko napredak u samoj proizvodnji ekoloških proizvoda.

Poljoprivredna savjetodavna služba misli kako su ekološki poljoprivrednici prepoznatljivi na način da imaju eko znak na proizvodu i po tome se ističu od ostalih proizvođača.

Ekološka udruga tvrdi da na području županije nema tematskog sajma ili manifestacije kao što je ekološka manifestacija „ZeGeVege“ u Zagrebu na koju dolaze poznati ljudi iz Hrvatske i svijeta.

Razvojna agencija tvrdi da zbog malo ljudi i količinski malo proizvoda nisu prepoznatljivi u Varaždinskoj županiji.

Generalni zaključak ovog pitanja je da ekološki poljoprivrednici nisu prepoznatljivi u Varaždinskoj županiji. Ne postoje posebne manifestacije posvećene eko proizvodnji ili sajmovi na kojima bi ekološki proizvođači mogli izlagati i prodavati svoje proizvode. Isto tako, ne postoje preglednici ekoloških proizvođača preko kojih bi kupci došli do informacija o proizvodima i gdje ih mogu kupiti. Potrebno je potaknuti proizvodnju lokalnih proizvoda kroz eko proizvodnju kao što je zelje, povrće po kojem je Varaždinska županija nadaleko poznata. Bilo bi dobro da to nije samo u svrhu promocije ekoloških proizvođača, nego i poticanju svijesti ljudi da konzumiraju lokalne proizvode.

4.12. Međuinstitucionalna suradnja

Analiza odgovora je pokazala da institucije u Varaždinskoj županiji surađuju u kreiranju mjera za razvoj ekološke poljoprivrede isključivo s Ministarstvom poljoprivrede koje propisuje mjere.

Na pitanje surađuju li institucije međusobno na neke druge načine, nažalost, analizom odgovora vidljivo je da ne surađuju uopće ili samo povremeno i opet vezano uz projekte Ministarstva poljoprivrede.

Međusobna suradnja nije uspostavljena na razini županije s ciljem povezivanja svih institucija radi postizanja dogovora oko zajedničkih programa kojima bi krajnji cilj bilo poboljšanje svih aspekata razvoja ekološke poljoprivrede Varaždinske županije.

Kako bi se i kvantitativno utvrdila međuinstitucionalna suradnja, svaka pojedina institucija je ocijenila međusobnu suradnju s drugom institucijom ocjenom od 1 do 5. U tablici 1 je vidljivo da Županijski odjel za poljoprivredu Varaždinske županije i Poljoprivredno savjetodavna služba ocjenjuju suradnju s ostalim institucijama s prosječnom ocjenom dobar (3), a Ekološka udruga Arka i Razvojna agencija Sjever-dan ocjenom odličan(5). Može se reći kako je to vrlo zanimljivi podatak s aspekta budućeg poboljšanja u međusobnoj suradnji te s aspekta daljnjih istraživanja razloga različitih percepcija suradnje institucija.

Tablica 1. Brojčani prikaz međusobne suradnje institucija Varaždinske županije

Institucije	Županijski odjel za poljoprivredu Varaždinske županija	Poljoprivredno savjetodavna služba	Ekološka udruga Arka	Razvojna agencija Sjever-dan	Srednja ocjena
Županijski odjel za poljoprivredu Varaždinske županija		3	3	3	3
Poljoprivredno savjetodavna služba	4		3	3	3.3
Ekološka udruga Arka	5	5		5	5
Razvojna agencija Sjever-dan	5	5	5		5

Izvor: vlastito istraživanje (anketa u prilogu)

4.13. Rješenja za poboljšanje međuinstitucionalne suradnje

Na pitanje što bi poboljšalo suradnju s institucijama u svrhu razvoja ekološke poljoprivrede, Županijski odjel za poljoprivredu misli kako bi bila dobra preporuka za sadašnje i buduće ekološke proizvođače da se prijave na natječaje EU fondova zbog dobivanja bespovratnih sredstava. Proizvođači bi se trebali, u suradnji s Varaždinskom županijom, organizirati u različite zadruge te zatim naći visokoobrazovane stručne osobe (agronomske inženjere i ekonomiste) koji bi im pomogli u promociju i marketingu. U budućnosti to bi najbolje funkcioniralo u sklopu tržnice, a možda tokom godine i na centralnim trgovima grada Varaždina ili drugih gradova Varaždinske županije.

Poljoprivredna savjetodavna služba predlaže da se za poboljšanje suradnje s institucijama u svrhu razvoja ekološke poljoprivrede jednom mjesečno organiziraju sajmovi s ekološkim proizvodima koji bi potaknuli proizvodnju i prodaju, te da se institucije kroz iste uključe aktivnom edukacijom o eko proizvodnji s krajnjim ciljem, a to je donijeti eko proizvod do potrošača.

Ekološka udruga tvrdi da bi se kvalitetnija komunikacija i suradnja s drugim udrugama te rad na zajedničkim projektima, organizacijama i manifestacijama kao i edukacijom savjetodavaca i ekoloških poljoprivrednika poboljšala suradnja između institucija.

Razvojna agencija smatra kako bi došlo do poboljšanja suradnje svih institucija koje sudjeluju u razvoju i potpori ekološke poljoprivrede da se češće nalaze. To bi se najbolje riješilo stalnim okupljalištem gdje bi se međusobno izmjenjivale informacije te bi se tako moglo lakše i sigurnije usmjeravati ljude u ekološku poljoprivredu.

Prema analizi odgovora u smislu prijedloga poboljšanja, institucije smatraju da bi se komunikacija i suradnja trebala poboljšati kako bi svi mogli brzo i kvalitetno odgovarati na pitanja i zahtjeve ekoloških proizvođača u Varaždinskoj županiji. Tu suradnju bilo bi nužno napraviti na svakodnevnoj bazi kako bi se postigao efektivniji učinak za boljitak i budućnost ekološke poljoprivrede.

5. ZAKLJUČAK

Danas svaka institucija, u okviru svojih nadležnosti, ima za cilj pružiti maksimalne potpore propisane od strane krovnog ministarstva i uokvirene u zakonske okvire što svakako treba podržati, jer su na taj način svi tražitelji potpora stavljeni u isti položaj i imaju jednake uvjete za ostvarivanje tih potpora. Stoga institucije pojedinog područja svakako trebaju podržavati raznolikost lokalnog proizvoda i poticati poljoprivredne proizvođače da se okrenu ekološkoj proizvodnji koja obilježava to područje kao dobrom putu za sadašnje i buduće naraštaje ka zdravijem i kvalitetnijem odnosu prema prirodi i prirodnim ciklusima.

Istraživanjem je ukazano kako i na koji način institucije Varaždinske županije pomažu u razvoju ekološke poljoprivrede kroz analizirane segmente institucionalnih potpora i što smatraju potrebnim za razvoj i poticanje ekološke poljoprivrede unutar županije. Postavljena pitanja kroz intervju bila su koncipirana jednako za sve institucije, kako bi se usporedbom odgovora došlo do kvalitetnih zaključaka koji će u budućnosti pomoći razvoju ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji. Također, institucije koje su sudjelovale u istraživanju mogu kroz usporedbu svojih odgovora lakše koncipirati eventualne buduće planove, međusobnu suradnju i pronalaženje nekih novih rješenja u sustavu potpora razvoja ekološke poljoprivrede, a sve s ciljem dugoročnog i kvalitetnog razvoja raznolikosti, brojnosti kao i prepoznatljivosti ekološke proizvodnje u županiji.

Za razvitak ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji institucije bi trebale nastupati ujedinjeno i sustavno zajedničkim akcijama, a mjere potpore koje se baziraju isključivo na provedbi mjera Ministarstva poljoprivrede prema „Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.“ su propisane i centralizirane od strane Ministarstva poljoprivrede. Ponuđene mjere sufinanciranja ekološki proizvođači koriste, a na institucijama je da osmisle i ponude nove mjere u okviru određenih mogućnosti. Najčešći oblici korištenja su u obliku financijske i savjetodavne potpore, no ističe se problem centralizacije i kanaliziranja prema krajnjim korisnicima. Rješavanje uočenih problema u budućnosti za razvoj ekološke poljoprivrede su u primijeni svih predloženih rješenja (razvoj tržišta, educiranje proizvođača, usmjeravanje proizvodnje na uzgoj lokalnih proizvoda i usmjeravanje poljoprivrednika na preradu proizvoda) čime bi se potaklo unaprjeđenje na tom području. Trenutna procjena od strane institucija vezano za povećanje ekološke poljoprivrede je da do 2020. godine u Varaždinskoj županiji neće doći do znatnog porasta. Povlačenje sredstava iz EU fondova nije zadovoljavajuće zbog

potrebne visine ulaganja i iznalaženja ukupnih sredstava za potrebne investicije i rigoroznih uvjeta koje postavljaju banke; u organizacijskom smislu u nepostojanju plana proizvodnje kao ni planova razvoja, a u edukativnom smislu nedostatak znanja stranih jezika te apliciranja i pisanja projekata. Kao problem se pokazuje nepostojanje pokazatelja prodaje ekoloških proizvoda što su vrlo bitni podaci za analize koju bi proizvođači mogli koristiti kod izrade planova u proizvodnji, plasmanu, prodaji i općenito organizaciji tržišta, a s druge strane ti bi podaci bi bili vrlo korisni i donositeljima odluka o kreiranju mjera za razvoj ekološke poljoprivrede. Proizvođači se potiču da sami pokušaju doći do kupaca, nema organiziranih otkupa ekoloških proizvoda i distribucije u skupnim i većim količinama na tržište. Ulaganja u marketing su nedovoljna i ekološki proizvodi nisu dovoljno prepoznatljivi na tržištu, djelomično zbog slabo razvijenih financijskih, marketinških i promocijskih potpora. Prepoznatljivost ekoloških poljoprivrednika Varaždinske županije nije izražena. Međuinstitucionalna suradnja ocjenjena je srednjom ocjenom četiri (4). Poboljšanje suradnje moguće je međuinstitucionalnom komunikacijom s ciljem brže i kvalitetnije reakcije na zahtjeve ekoloških proizvođača u Varaždinskoj županiji.

6. LITERATURA

1. Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.-2016. godine, 2011.
2. Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2016. godine, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.
3. Brčić-Stipčević, V.; Petljak, K. (2011): Istraživanje kupovine ekološke hrane u Republici Hrvatskoj, Tržište, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, CROMAR, Zagreb
4. Čuka, A. (2003): Ekološka poljoprivreda – Prati li Hrvatska svjetske trendove?, portal Geografija.hr, <http://www.geografija.hr/hrvatska/ekoloska-poljoprivreda-prati-li-hrvatska-svjetske-trendove/>
5. Grula, R. (2003): Projekt ekološke poljoprivrede u Međimurju, Hrvatski put u ekološku poljoprivredu: Prvi hrvatski simpozij iz ekološke poljoprivrede, zbornik radova, Majke za prirodni zakon, Zagreb, 2003.
6. Kisić, I. (2014): Uvod u ekološku poljoprivredu, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
7. Kušen, E. (2003): Interakcija ekološke poljoprivrede i hrvatskog turizma, Hrvatski put u ekološku poljoprivredu: Prvi hrvatski simpozij iz ekološke poljoprivrede, zbornik radova, Majke za prirodni zakon, Zagreb, 2003.
8. Lay, V. (2003): Prevladavanje zapreka ekološkoj poljoprivredi u Hrvatskoj, Hrvatski put u ekološku poljoprivredu: Prvi hrvatski simpozij iz ekološke poljoprivrede, zbornik radova, Majke za prirodni zakon, Zagreb, 2003.
9. Rengel, A. (2013): Hrvatski eko – proizvodi na tržištu EU, Agronomski glasnik, Hrvatsko agronomsko društvo, Zagreb
10. Sandukčić, H., Šamota, D., Miličević, I. (2003): Osnivanje i razvoj ekološke poljoprivrede u istočnoj Hrvatskoj, Hrvatski put u ekološku poljoprivredu: Prvi hrvatski simpozij iz ekološke poljoprivrede, zbornik radova, Majke za prirodni zakon, Zagreb, 2003.
11. Vincek, D., Koren Friščić, A. (2014): Autohtone pasmine životinja i tradicionalni proizvodi Varaždinske županije, Varaždinska županija, Varaždin
12. Vodič kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju u Osječko-baranjskoj županiji, Zadruga Poduzetnička mreža, Poduzetnički centar Belišće, Osječko-baranjska županija, 2003.

13. Znaor, D. (1996): Ekološka poljoprivreda: poljoprivreda sutrašnjice, Nakladni zavod Globus, Zagreb

7. PRILOG

PITANJA

1. Jeste li zadovoljni razvitkom ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji?
1 2 3 4 5
2. Koje mjere potpore županija pruža za razvoj ekološke poljoprivrede? _____

3. Za koje mjere su ekološki poljoprivrednici najzainteresiraniji i po Vašem mišljenju zašto?

4. Jesu li ekološki poljoprivrednici iskoristili sve mjere potpore koje je županija namijenila za ekološku poljoprivredu?

5. Koji su uočeni problemi koje će Županija u budućnosti pokušati riješiti u ekološkoj poljoprivredi?

6. S obzirom na strateško razdoblje EU do 2020. godine, što mislite za koliko će se postotaka povećati ekološka poljoprivreda u Varaždinskoj županiji do 2020.? (s obzirom na sadašnje i planirane mjere koje poduzima Županija) Odnosno, ima li Varaždinska županija u svojim razvojnim planovima i strategijama zacrtani cilj razvitka ekološke poljoprivrede u postocima ili broju ekoloških poljoprivrednika ili broju ha ili)

_____ %

7. Po Vašim saznanjima, jesu li ekološki poljoprivrednici Varaždinske županije spremni povući sredstva iz fondova EU? (problematika, kako im Županija u tome može pomoći, tko bi se eventualno morao angažirati da im pomogne...)

8. Ima li Varaždinska županija tržišni pokazatelj prodaje ekoloških proizvoda od varaždinskih proizvođača? (koje su količine, vrste poljoprivrednih proizvoda koje se prodaju)

9. Kako je organizirano tržište za prodaju ekoloških proizvoda od ekoloških proizvođača u varaždinskoj županiji i kako bi županija mogla pomoći ekološkim proizvođačima? (na OPG-u, na tržnicama, sajmovima, možda trgovačkim lancima?)

10. Ulaže li županija u marketing ili prepoznavanje ekoloških poljoprivrednih proizvođača na tržištu varaždinske županije? (ako ne – zašto?)

11. Po Vašim mišljenju jesu li ekološki poljoprivrednici Varaždinske županije po čemu prepoznatljivi kod potrošača? (po kojim proizvodima, manifestacijama, možda nekom mjestu, možda koji je najveći i među prvima ekološki proizvođač u VŽ županiji....)

12. U kreiranju mjera za razvoj ekološke poljoprivrede, surađujete li ili se konzultirate s:

- a) udrugama ekoloških proizvođača
- b) savjetodavnom službom
- c) ili nekom drugom institucijom _____ (kojom)

13. Suradujete li i na neke druge načine?

- a) udruge ekoloških proizvođača _____
- d) savjetodavna služba _____
- e) neka druga institucija _____ (kojom)

14. Kako ocjenjujete vašu međusobnu suradnju?

a) udruge ekoloških proizvođača	1	2	3	4	5
b) savjetodavna služba	1	2	3	4	5
c) neka druga institucija	1	2	3	4	5

15. Što bi poboljšali za bolju suradnju sa udrugama/institucijama u svrhu razvoja ekološke poljoprivrede u županiji?

SAŽETAK

Predmet rada je institucijska potpora razvoja ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji. Osnovni motiv za odabir teme istraživanja o institucijskim potporama razvoja ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji je bio nedostatak informacija vezanih uz institucije koje bi trebale pružati podršku, objavljivati podatke i pokazatelje stvarnog stanja u ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji s ciljem upoznavanja institucija i njihovih programa za poticanje razvoja ekološke poljoprivrede, podatke o radu, međusobnoj suradnji i novim mogućnostima suradnje.

Provedeno je primarno istraživanje metodom intervjua s osobama koje zastupaju ili predstavljaju institucije u službi razvoja ekološke poljoprivrede u Varaždinskoj županiji. Intervju se sastojao od petnaest pitanja, odgovori su snimani i transkribirani te slani na potvrdu autorizacije. Istraživanje je provedeno u lipnju 2015. godine. Dobivene su informacije o planiranju i razvoju ekološke poljoprivrede u okvirima međusobne suradnje institucija unutar županije.

Analizom odgovora došlo se do komparativnih podataka o razvoju, potpori, suradnji, problemima, poticajima, prepoznatljivosti i institucionalnoj podršci, ocjeni vlastitog rada kao i ocjeni međusobne suradnje. Ulaganja u marketing su nedovoljna i ekološki proizvodi nisu dovoljno prepoznatljivi na tržištu, zbog slabo razvijenih financijskih, marketinških i promocijskih potpora. Prepoznatljivost ekoloških poljoprivrednika Varaždinske županije i proizvoda nije izražena. Međuinstitucionalna suradnja ocjenjena je prosječnom ocjenom četiri (4). Poboljšanje suradnje moguće je međuinstitucionalnom komunikacijom s ciljem brže i kvalitetnije reakcije na zahtjeve ekoloških proizvođača u Varaždinskoj županiji.

Ključne riječi: ekološka poljoprivreda, ekološka proizvodnja, institucije u funkciji razvoja ekološke poljoprivrede, potpore za ekološku poljoprivredu, Varaždinska županija